

2021 – dolgo leto postopnega prehoda

Končevalo se je leto 2020, eno najtežjih let v naših življenjih. Božič je nemara bolj kot kadarkoli prej upravičil svoj družinski značaj. Skupaj z novim letom sta bila znanilca radostnega novega upanja. Kajti prav v prazničnih dneh, med božičem in novim letom, 27. 12. 2020, se je začelo cepljenje – za tiste najbolj ranljive med nami – za stanovalce CSSS Škofja Loka. Tam so tik pred novim letom zabeležili pomembno etapno zmago, saj niso imeli več nobenega okuženega stanovalca ali zaposlenega!

Že kmalu po novem letu so se v šolske klopi vrnili tudi učenci s prilagojenim programom OŠ Jela Janežiča, tem so proti koncu januarja sledili še vrtčevski otroci in učenci prve triade osnovne šole, kar je bilo še eno dobro znamenje.

Tudi sicer se je leto 2021 začelo zelo dobro. Inštitut za politike prostora je v okviru razpisa *Mesta mestom* izbral 15 dobrih praks trajnostnega urbanega razvoja. Iskali so dobre prakse, ki naslavljajo kompleksne izzive z uporabo celovitih in vključujočih pristopov; praks, ki dobro delujejo in zagotavljajo zelene rezultate ter tako lahko služijo kot navdih ali model, ki ga je mogoče prenesti v druga mestna okolja. Med 29 prijavi so izbrali 15 projektov, ki najbolj ustrezajo kriterijem in upoštevajo načela celostnega trajnostnega urbanega razvoja. Na Gorenjskem sta bila nagrajena samo 2 projekta; bohinjski *Za cvetoči Bohinj* in škofjeloški *Sožitje na grajskem vrtu*. V nagrajenem projektu, v katerem so tvorno sodelovali Občina Škofja Loka, Loški muzej Škofja Loka, Sožitje – društvo za pomoč osebam z motnjo v duševnem razvoju in Razvojna agencija Sora, so na loškem gradu uredili grajski zeliščni vrt začimbnic in dišavnic, na katerem potekajo programi za večjo socialno vključenost oseb z motnjami v duševnem razvoju. Inštitut za politike prostora je svoj izbor utemeljil takole: *Sožitje na grajskem vrtu – oživiti, odpreti (g)rajski vrt, v katerem gradimo živo, odprto, vključujočo in solidarno skupnost: praksa združuje vzdrževanje javnih zelenih površin z vključevanjem ranljive skupine prebivalstva in je izjemno domišljena, saj vse, kar uporabniki na grajskem vrtu pridelajo, tudi predelajo in prodajo. Problemi, ki jih naslavlja praksa, so aktualni povsod, rešitve pa prenosljive in s pozitivnimi učinki na vseh področjih.*

Epidemiološke razmere so se izboljševale le počasi in postopoma. Tako je 9. februarja odpadla tradicionalna komemorativna slovesnost v spomin petdesetim ustreljenim talcem za Kamnitnikom. Odpadli sta tudi mednarodno tekmovanje v alpskem smučanju za mlade Pokal Loka in tekmovanje v Smučanju po starem. Prav v tem času se je poslovil **Andrej Derlink**, eden od ustanovnih članov Društva Rovtarji in prvi glas in duša ansambla Suha špaga. Andrejevi duhoviti in iskrivi komentarji so škofjeloška tekmovanja v smučanju po starem povzdignili v nadvse zabavno in prijetno družabno prireditev. Andrej, zelo te bomo pogrešali!

Kultura pa se kar ni dala. Prilagodila se je, našla nove kreativne poti in (od) igrala na svoj način. Ob kulturnem prazniku so člani in članice Loškega odra na Mestnem trgu pripravili obsežno razstavo o zgodovini in delovanju Loškega odra od ustanovitve do danes; v Sokolskem domu pa so bili na ogled gledališki plakati predstav, ki so jih igrali na Loškem odru, ter nekateri zanimivi kostumi in eksponati iz gledališkega fundusa.

Prav z gledališkega odra je ob slovenskem kulturnem prazniku v živo na spletu potekala osrednja občinska proslava. O pomenu praznika je spregovoril Milan Golob, direktor Šentjakobskega gledališča v Ljubljani, tudi režiser uprizoritve *Škofjeloškega pasijona* 2015, v zadnjem času pa tudi režiser nekaterih uspešnih predstav na Loškem odru.

Ja, Škofja Loka je gledališko mesto. Škofja Loka je mesto, na katerega trgih in ulicah se je s *Škofjeloškim pasijonom* porodilo slovensko gledališče ... In v tem zgodnjem pomladnem postnem času leta 2021 je minevalo natanko 300 let, odkar je kapucin pater **Romuald Marušič** zapisal besedilo *Škofjeloškega pasijona*. Žal smo zaradi zaostrenih pandemičnih razmer že lani jeseni morali odpovedati načrtovano uprizoritev pasijona v jubilejnem letu 2021 in jo prestaviti na leto 2022. No, vsaj upali smo, da bo tako. Vseeno pa smo želeli na poseben, slovensen način zaznamovati 300-letnico nastanka pasijonskega besedila.

Sožitje na (g)rajskem vrtu. (hrani: arhiv Loškega muzeja Škofja Loka)

Zaradi še vedno resne epidemiološke situacije so organizatorji tudi dogodke v okviru **Dnevov Škofjeloškega pasijona** 2021 načrtali nekoliko drugače kot v preteklih letih. Vsi dogodki in vsebine, ki so zaznamovali častitljivo obletnico, so se tako (z)vrstile okrog praznine, manjka, okoli boleče odsotnosti uprizoritve *Škofjeloškega pasijona*. Izšli pa sta obe pasijonski publikaciji, **Pasijonski doneski** in **Pasijonski almanah**. Namesto vnovič oživljene spokorniške procesije so bile v marcu in aprilu na Mestnem trgu, v oknu Loške hiše in Sokolskem domu na ogled razstave in videovsebine s pasijonsko tematiko. V nunski cerkvi v Škofji Loki in cerkvi Marijinega oznanja v Crngrobu so bile postavljene pasijonske jaslince.

Škofjeloški pasijon je odmeval tudi v prestolnici. V Slovenskem etnografskem muzeju, ki je nacionalni koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine, je bila v avli razstavne hiše muzeja na ogled manjša priložnostna razstava *300 let Škofjeloškega pasijona*. Z njo je muzej prav v času okoli velike noči obeležil tristoletnico te spokorniške procesije.

Mnoge pasijonske vsebine so bile svetu predstavljene tudi na spletu. Pasijonskega romanja na Brezje, ki ga je na prvo postno soboto priredilo Prosvetno društvo Sotočje, se je udeležilo 17 romarjev. Romarji so že v istem času leta 2020 poromali na Brezje s priprošnjo za uspešno izvedbo pasijona, v letu 2021 ob njegovi tristoletnici pa ponovno z isto prošnjo. Kot pravijo, bodo romali toliko časa, da bo spet mogoča uprizoritev ... Romanja že po tradiciji vedno znova prebujajo in ohranjajo upanje.

Novo upanje, želja po povezanosti in vzajemnem sodelovanju med vsemi ljudmi je bilo tudi sporočilo zeleno osvetljenega Kapucinskega mosta, s katerim smo zaznamovali 17. marec, dan sv. Patrika. S tem smo se v Loki vnovič pridružili kampanji *Global greening*, v kateri na ta priljubljeni irski nacionalni praznik v številnih mestih po vsem svetu z zeleno osvetlijo ikonične mestne znamenitosti. V Loki osvetlitev na god irskega patrona predstavlja tudi nadaljevanje dobrega kulturnega sodelovanja med našo občino ter veleposlaništvom Irske v Ljubljani in veleposlanikom Mylesom Geiranom.

S tradicionalno marčevsko čistilno akcijo se je začela še ena zelena, tokrat ekološko-okoljska kampanja *Loško je ekološko*, ki je prav to pomlad naštel svojih prvih 10 let. Posebno pozornost smo v lokalni skupnosti namenjali ozaveščanju ljudi o pravilnem ravnanju z odpadki; kako jih zbirati, ločevati in pravilno oddajati. Občini Škofja Loka in Železniki sta se pridružili globalnemu okoljskemu programu in mreži lokalnih skupnosti Zero Waste (brez odpadkov), ki ne zajema samo odpadkov, temveč ustvarja tudi nova (trajnostna) delovna mesta ter podpira krožno gospodarstvo in lokalno samooskrbo.

Poleg tega smo se osredinili tudi na program zatiranja tujerodnih rastlin – rastlin, ki jih v specifična lokalna okolja prinaša nekontrolirana, stihijska globalizacija – ki preraščajo avtohtono vegetacijo. Poprej endemična lokalna okolja z bogato biodiverzitetjo postajajo brezoblične, unificirane monokulturne pokrajine.

Še vedno pa smo zelo pogrešali kulturne prireditve v živo. Panojske razstave v javnih prostorih in na prostem in galerijske razstave, v intimo katerih smo vstopali z masko in posamič, so postale najbolj primeren medij/nosilec za prenos umetnostnih in umetniških sporočil v dobi intenzivne pojavnosti/prisotnosti koronavirusa. O tem sta pričali kar dve razstavi, ki sta se v marcu in aprilu zvrstili v Galeriji Ivana Groharja na Mestnem trgu. Maruša Štibelj je pripravila razstavo kolažev **Kronično pozni**, o njej je kurator Boštjan Soklič zapisal: *So (kolaži) odsev globaliziranega sveta, ki je pravzaprav nekakšen kolaž vsega, kar nas obkroža. Njeni kolaži so refleksija na tisto, kar pravzaprav živimo ... Štibljeva namreč vzpostavlja dialog s svetom in ga komentira. Je empatična in se vživlja v različne situacije, nam ljube ali neljube, naj gre za stanje v času epidemije ali že dolgo časa za anomalije sodobne družbe. Zgodbe, ki jih umetnica pripoveduje v kolažih, so aktualne, povezane z razslojenostjo v družbi, človekovim odnosom do okolja in narave, zahtevami po sistemskih spremembah ... Vse to se dogaja že dlje časa, potrebne so spremembe, s katerimi pa (kronično) zamujamo.*

Na trenutne, negotove čase aludira že naslov razstave sodobnega kranjskega vizualnega umetnika Andreja Štularja **Trenutna razstava**. Avtor, ki povezuje različne likovne tehnike, se je predstavil z izborom več kot štiridesetih del: od lutk, ilustracij, stripov, plakatov, slik in prostorskih instalacij, nastalih v zadnjih desetih letih ... O avtorju razstave, svojevrstnem avantgardnem ekspresionistu, kurator razstave Boštjan Soklič piše: *... to ni umetnost za puriste, to ni umetnost, ki bi bila paša za oči, ampak je animacija za duha.*

Gimnazija Škofja Loka, ki je praznovala sedemdesetletnico, si je za moto praznovanja izbrala vzklik italijanskega znanstvenika Galilea: *In vendar se vrti ...*

Pod tem naslovom je potekal mednarodni simpozij, čeprav zgolj virtualno. Nastopilo je več 20 domačih in tujih predavateljev, ki so iskali odgovore na vprašanje, zakaj lahko tako hitro minevajo ure, ko smo na elektronskih napravah, kako naučiti mlade, da je čas dragocen, kako so o času razmišljali znani filozofi, kdo sploh razume čas in podobno.¹

Zgodaj spomladi smo ponovno zagnali projekt **participativnega proračuna Naša Loka**, ki je bil v letu 2020 zaradi izbruha epidemije koronavirusa prekinjen. Njegov namen je zviševati kakovost življenja občanov in občanov, krepiti družbeno participacijo na lokalni ravni, tako da v procesu sodeluje kar največje število ljudi v vsaki krajevni skupnosti, ter prispevati k izgradnji skupnosti. Po izvedenih delavnicah v krajevnih skupnostih (KS) je na občino prispelo 135 pobud, iz vsake od enajstih KS po šest ali sedem, iz večjih dveh, KS Kamnitnik in KS Škofja Loka – Mesto pa več kot 20. Sodelovalo je več kot 350 predlagateljev in podpornikov. Prispele predloge je posebna komisija pregledala in ocenila, če ustrezajo vsem predpisanim merilom, ter jih uvrstila na glasovanje; glasovalo je okoli 1 700 občanov (od 15 do 17 % prebivalstva). Za izglasovanje projekte je občina v proračunu

1 Več o praznovanju Gimnazije Škofja Loka v prispevku Jožeta Bogataja, Ob 70. obletnici Gimnazije Škofja Loka.

namenila 275.000 evrov, za vsako od krajevnih skupnosti po 25.000 evrov. Izbrani projekti bodo nato postopoma izvedeni v letu 2021 in 2022. In kateri projekti so bili izbrani?

V KS Godešič so izbrali nova otroška igrala na Godešiču in fitness v naravi. V KS Bukovica - Bukovščica so se odločili za parkirišča ob vaškem jedru in urejen prostor za druženje vaščanov v ševljah. V KS Sv. Lenart - Luša so izglasovali 4 predloge: ureditev dohodne poti do pokopališča pri Sv. Lenartu, otroška igrala pri športnem igrišču, hišne kažipote in sanacijo športnega igrišča pri PŠ Lenart. Kražani KS Log so se odločili za igrala na otroškem igrišču ob šoli v Gabrku in počivališča ob pohodnih poteh, izgradnjo pešpoti med ovinkom pod cerkvijo in odcepom za vikende v Brodeh, olepšanje kraja in podaljšano trajnost ograje okoli mostov. V KS Trata so izbrali projekt ograditve športnih površin v tamkajšnjem športnem parku in ureditev otroškega igrišča.

KS Kamnitnik bo dobila varno šolsko pot s Tavčarjeve ulice preko Kamnitnika, nadgradnjo športnih objektov v nekdanji vojašnici in ureditev sprehajalnih poti. V KS Reteče - Gorenja vas so se odločili za zunanjo telovadnico, celostno urbano ureditev in učno pot Reteče - Gorenja vas. KS Zminec bo izvedla kolesarski grbi-nasti poligon (pumptrack), postavitev lesenih klopi ter prikazovalnika hitrosti v vaseh Zminec in Bodovlje. V KS Sv. Duh so izglasovali kar 5 projektov: ureditev pešpoti med Formami in Sv. Duhom, vaško lipo s klopjo in mizo pri cerkvi pri Sv. Duhu, postavitev sedmih počivalnih klopi, projekt *V Gorajte na ta fajn igrala* ter ureditev otroškega igrišča pri športnem igrišču v Virmašah. KS Stara Loka - Podlubnik bo bogatejša za ureditev jedra Stare Loke, postavitev kipa škofa Abrahama in projekt *Čista Sora*. V KS Škofja Loka - Mesto pa so se kražani odločili za *Zamorčevo nabrežje* in igrišče z otroškimi igrali v Hrastnici.

Pomladni čas je tudi čas začetka intenzivne gradbene sezone. Začeli smo jo z **ureditvijo kolesarske povezave Zminec-Bodovlje-Škofja Loka**. Tako smo zagotovili dodatne kolesarske površine v skupni dolžini 2,6 km, obenem pa umirili promet na tem odseku.

V teku je tudi izvedba **kolesarske povezave Škofja Loka-Virmaše** kot dela daljinske, medobčinske (daljinske) kolesarske poti, ki iz Škofje Loke vodi naprej proti Kranju. Začela se je tudi največja naložba v javno prometno infrastrukturo – **rekonstrukcija državne ceste skozi Godešič**.

Prenove je bilo deležno tudi nekaj ikoničnih mestnih objektov in kulturnih spomenikov, ki imajo določen simbolni pomen. Sredi aprila je župan Tine Radinja name-nu predal prenovljeni poslovilni objekt, mrliško vežico na mestnem pokopališču.

V maju se je lastnik nunske oziroma uršulinske cerkve Nadškofija Ljubljana odločil izvesti nujna popravila in sanacijska dela na fasadi in strehi; skupaj s pristojnimi konservatorji so opravili tudi statično sanacijo v notranjosti cerkve. V prihodnosti namreč želijo cerkev ohraniti za njen osnovni namen – verske obrede. Prav tako podpirajo kulturne dejavnosti, občasne koncerte ter druge kulturne prireditve.

Na kolesarski poti Zminec-Bodovlje–Škofja Loka.
(hrani: arhiv Občine Škofja Loka)

telji prevzamejo leseno skulpturo – abstraktno podobo Jezusa Kristusa, ki simbolično združuje evropske države. Skulptura potem vse leto domuje v kraju, ki gosti letni kongres, ob zaključku jo predajo v roke organizatorjem naslednjega kongresa. V letu 2020 je bil kongres v nemškem mestu Tirschenreuth zaradi pandemije odpovedan. Predsedstvo Europassiona se je odločilo, da Škofji Loki simbolično za nekaj časa preda kip združenja.

Združeni v krogu Europassiona. (foto: Peter Pokorn ml.)

da bi to znamenje in blagoslov le pregnala urok koronavirusa. Prav v teh dneh, konec maja in v začetku junija, je v Škofji Loki potekala tudi množična cepilna akcija in življenje se počasi začelo vračati v normalne okvire.

Na svetovni **dan čebel**, 20. maja, sta na zelenici pred mestnim pokopališčem drevo irsko-škofjeloškega prijateljstva posadila irski veleposlanik Myles Geiran in župan Tine Radinja; zeleni otok in pisano Loko namreč povezuje večletno dobro sodelovanje, predvsem na področju kulture. Občina Škofja Loka je tudi v letu 2021 v okviru trajnostne pobude **Veliki traven in rožnik – čebelam cvetoč krožnik** po mestnih zelenih površinah zasadila travniške rože, saj s tem žuželkam in ostalim živalim zagotovimo hrano in prebivališče. Cvetoč travniki so tudi odlična učilnica na prostem ...

Živo in povezano skupnost pa ne gradijo le fizične povezave ter realni (in simbolni) objekti, pač pa tudi skupnostni rituali in praznovanja. Le dan pred vnovično popolno zaporo javnega življenja, 31. 3. 2021, smo v Škofji Loki v živo sprejeli **statuo Europassiona**. Združenje Europassion, mednarodno združenje evropskih pasijonskih mest, vsako leto pripravi letno skupščino v enem od evropskih pasijonskih mest. V letu 2021 bi ta morala biti prav v Škofji Loki. Ob takšni priložnosti gostitelji

Sklepno dejanje praznovanj ob 300-letnici *Škofjeloškega pasijona* je bila slavnostna prireditev **Angelski dih**, ki je pospremila odkritje pasijonskega znamenja na binkoštni ponedeljek, 24. maja. S posebnim znamenjem, ki so ga oblikovali v oblikovalskem Studiu Miklavc, smo v mestnem tlaku v središču Mestnega trga fizično in simbolno zaznamovali kraj, kjer je škofjeloška pasijonska procesija začejala svojo duhovno pot. Ob tem smo si tudi želeli,

Lahko se pohvalimo tudi s prejetjem certifikata **Voda iz pipe**, ki ga podeljuje Zbornica komunalnega gospodarstva. Občina Škofja Loka je ob dnevu prostovoljstva že osmič zapored potrdila naziv **Prostovoljstvu prijazna občina**, saj je čas epidemije pokazal, da so prav prostovoljci najmočnejše vezivo žive in vitalne lokalne skupnosti.

Žareče pomladne barve so sijale tudi iz loških likovnih razstavišč. Domača slikarka Barbara Demšar se je v *Groharci* predstavila z najnovejšim ciklom slik ***Obsijani s soncem***. *S soncem še nisem zaključila, še vedno sveti in vsak dan bolj*, je razstavo pospremila avtorica. Veselje in radost pa so v Sokolski dom s svojo tradicionalno razstavo ***Puštuci u Lok'*** prinesli puštalski slikarji. Tudi tradicionalna razstava izdelkov dijakov Šolskega centra Škofja Loka v okviru Tedna obrti in podjetništva je bila v Sokolskem domu. Dijaki so spet navdušili z svojimi izjemnimi idejami, znanjem in ustvarjalnostjo.

Vstop v junij je odprl začetek glasbenega festivala ***Loka da Camera*** v Sokolskem domu, ***O'glasbena Loka*** pa je z glasbo napolnila ulice in trge vsega mesta. Škofja Loka je gostila tudi skupščino Skupnosti občin Slovenije (SOS) in pozdravila več kot 50 udeležencev iz vseh koncev Slovenije. Loko so že po tradiciji obiskali tudi veleposlaniki in veleposlanice, akreditirani v Sloveniji. Le kdo bi se lahko uprl pisani Loki v tistem delu leta, ko je najlepša?

Dobre mednarodne odnose je potrdila tudi novica iz pobratenih Sovodenj ob Soči, ki je sporočala, da je občinski odbor te zamejske občine iz sosednje Italije sprejel sklep, da so eno od cest v občini poimenovali Ulica Škofja Loka. Na ta način so lepo obeležili pobratenje med občinama, ki sta ga občini sklenili leta 1978.

Tradicionalni ***Historial*** je odpadel, uspeli pa smo že devetič izpeljati – s sicer skrajšano petkilometrsko traso – ***Tek štirih mostov***. Gostili smo tudi zadnjo 5. etapo ***Dirke po Sloveniji 2021, Ljubljana–Novo mesto***, ko so se vrhunski profesionalni kolesarji, na čelu s Tadejem Pogačarjem iz Suhega Dola spuščali proti Loki. Istega dne popoldan smo bučno pozdravili še množico udeležencev tradicionalnega ***Maratona Franja***.

Junij ni bil prazničen samo za Škofjo Loko, praznovala je vsa država – 30-letnico samostojnosti Republike Slovenije. V Sokolskem domu je Filatelistično društvo Lovro Košir pripravilo filatelistično razstavo, na kateri so bile prikazane vse slovenske znamke, izdane v letih 1991–2007. Ob tej obletnici je Občina Škofja Loka v nekdanji loški vojašnici postavila spomenik, ki nas bo spominjal na ta prelomni zgodovinski čas osamosvajanja. Med napadom na vojašnico je vojak JLA smrtno ranil 17-letnega Mohorja Berganta. Spomenik je zasnoval škofjeloški intermedij-ski umetnik, kipar in restavrator **Tomaž Furlan**. Odkritja spomenika so se udeležili tudi najbližji sorodniki Mohorja Berganta: starša Mira in Brane ter sestri Bojana in Jerneja. Državni praznik smo počastili na osrednji občinski proslavi na Mestnem trgu, kjer je bil slavnostni govornik novi častni občan **Vincencij Demšar**, ki je obudil spomine na čas odločitev, strahu in poguma pred tremi desetletji.

Naša občina svoj praznik praznuje 30. junija, slovesna praznična akademija je potekla nekaj dni prej na Loškem gradu. Slavnostni večer je začel župan Tine Radinja, ki je predvsem poudaril ... *hvaležnost, hvaležnost do ljudi – prebivalcev Loke, ki ste pomagali in podpirali naša prizadevanja. Veliko vas je bilo in lepo je živeti v taki skupnosti. /.../ Danes, na občinski praznik, praznujemo predvsem dobra dela letošnjih občinskih nagrajencev ter življenjske poti, ki so jih posvetili Občini Škofja Loka in njenim prebivalkam in prebivalcem; letošnjim občinskim nagrajencem, ki utelešajo pogum in predano delo, dajanje in razdajanje za skupnost, nočjo na poseben način izkazujemo hvaležnost.*²

Župan Radinja se je zahvalil tudi posameznikom in posameznicam, ki so v epidemičnem času nesebično priskočili na pomoč in pomagali, da so občanke in občani lažje prebrodili to težko obdobje. To so bili Saša Košenina, Špela Alič in Fedja Vraničar, vsi Civilna zaščita, Aleksander Stepanović, direktor ZD Škofja Loka, Primož Režek, vodja zdravstvene nege, Sašo Eniko, komandir Policijske postaje Škofja Loka, Tomaž Ažbe, poveljnik gasilcev, Silva Košnjek, direktorica Centra slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka, Ivana Košir Erman, direktorica Centra za socialno delo. Zahvale za delo v težkih razmerah so si zaslužili tudi ravnateljica vrtca Janja Bogataj ter ravnateljice loških osnovnih šol Karla Krajnik, Doris Kužel, Marjeta Šmid in ravnatelj Marko Primožič. Podeljenih je bilo še nekaj priznanj oziroma medalj. Zares, lepo je živeti v tako solidarni skupnosti, polni pogumnih in sočutnih ljudi.

Sokolski dom je odprl svoj vrt poletni **Bralnici**. Uvodni nastop glasbenega dueta Klarise Jovanović in Luke Ropreta nas je ponesel nad poletne lontrške strehe in naprej na(d) čarobni Mediteran.

Na najdaljše počitnice v svojem življenju se je z uspešno opravljeno maturo podalo tudi 158 dijakov (kar 99,3 %) Gimnazije Škofja Loka. Med njimi je bilo tudi 10 zlatih maturantov, ki so na maturi dosegli 30 ali več točk.

V hladni karanteni Sokolskega doma je bila na ogled razstava umetniških del, nastalih na **22. Koloniji Iveta Šubica** z naslovom **Cepljeni**, ki je v organizaciji Združenja umetnikov Škofja Loka potekala po spletu. V Galeriji Ivana Groharja pa nas je (pri)čakala konceptualna postavitve Simona Mlakarja **To je naše veselje**. Vstopali smo v naše veselje, v Mlakarjev univerzum, v predvdorje nič, ki je neskončen.

V poletnem času je 10-letnico svojega delovanja praznoval **Rokodelski center DUO Škofja Loka**; začel je z veliko panojsko razstavo na Mestnem trgu, posvečeno rokodelskim mojstrom in mojstricam.³ Vodja centra **Katarina Sekirnik** o vlogi rokodelstva pravi: *V prvi vrsti je rokodelstvo naša nesnovna kulturna dediščina, za naše območje pa tudi pomemben del identitete, pa če se sami ukvarjamo s tem ali ne.*

2 Predstavitev nagrajencev Občine Škofja Loka za leto 2021 v prispevku Sabine Gabrijel, Priznanja Občine Škofja Loka za leto 2021.

3 Več o delovanju in obletnici Rokodelskega centra DUO v prispevku Katarine Sekirnik, Rokodelski center DUO Škofja Loka – desetletje sodobnih prizadevanj za razvoj rokodelstva na Škofjeloškem.

Ena od a(tra)ktivnih sodobnih oblik umeščanja dediščine so **rokodelska doživetja**, inovativen turistično-doživljajski produkt, s katerim obiskovalcem Škofjeloškega ponujajo edinstvena doživetja, ki sledijo trajnostnim načelom in vabijo k aktivni udeležbi obiskovalcev. Omogočajo aktivno druženje z mojstri rokodelci in skupaj z njimi izdelavo unikatnih izdelkov iz naravnih materialov. Ustvarjalni dan je bilo tako v juliju in avgustu mogoče preživeti v Rokodelskem centru DUO ali v delavnicah izbranih rokodelskih mojstrov iz Škofje Loke in okolice. Vrata svojih delavnic so nam poleti odprli: Atelje Amuse, Katja Zrimšek, Kovačija Krmelj, Petra Plestenjak Podlogar, LILAStudio, Janez Jankovec in Petruška.

Pri Društvu U3 so v partnerstvu z Zavodom Kres in v sodelovanju z Zavodom 3 zasnovali imeniten počitniški projekt **Zlati most**, ki spodbuja medgeneracijsko druženje in sodelovanje, preprečuje osamljenost, digitalno zasvojenost ter spodbuja k prenosu praktičnih veščin med generacijami. V programu so povezali druženje otrok in babic – mentorice pri oblikovanju gline.

Poletje in **Bralnice** na vrtu Sokolskega doma, poletni Hafnerjev memorial, mednarodni cikel koncertov, Kino nad mestom, festivalska **Pisana Loka**, razstava slik in skulptur akademskega slikarja Domna Slane Pr' Pepet, razstava **Na vroči strani Alp** v hladu Sokolskega doma ... Množico obiskovalcev, predvsem otrok, od blizu in daleč pa je privabil festival sladoleda **Sladka Loka**.

A to je bila tudi ena zadnjih sladkih počitniških radosti. Novo šolsko leto je bilo že za prvim ovinkom. V štirih škofjeloških osnovnih šolah in njihovih podružnicah je v šolskem letu 2021/2022 v šolske klopi prvič sedlo 256 učencev, 14 manj kot v preteklem šolskem letu.

Z začetkom novega šolskega leta je sovpadla uvedba še ene izmed oblik trajnostne mobilnosti. Po ulicah in cestah našega mesta sta začela voziti električna minibus **Jurij in Agata**, manjši vozili na električni pogon za prevoz 6 potnikov, ki sta prilagojeni prevozu starejših in gibalno oviranih oseb, vanju pa je mogoče naložiti tudi invalidski oziroma otroški voziček. Jurij in Agata vozita po širšem mestnem središču Škofje Loke in omogočata povezavo med območji in javnimi institucijami, ki niso bila dostopna z obstoječim javnim prevozom.

V jesensko dogajanje smo vstopili s spominsko akademijo **Ivan Oman in sodobna konservativna misel**, ki jo je Muzejsko društvo Škofja Loka pripravilo v sodelovanju s Prosvetnim društvom Sotočje, sodelovali so dr. Dejan Valentinčič, dr. Žiga Turk in dr. Metod Benedik.

Da tradicija ni pozabljena, smo skušali pokazati s panojsko razstavo na Mestnem trgu, pripravili so jo Občina Škofja Loka, Zavod za varstvo kulturne dediščine, Šola prenove ter Združenje zgodovinskih mest Slovenije, prikazala je procese in rezultate prenove tisočletne Škofje Loke. Posvečena je bila 80-letnici prof. dr. Petra Fistra, ki je bil v pionirskih časih odgovorni nosilec zahtevne naloge načrta prenove Škofje Loke, ki je leta 1985 rezultirala s sprejetjem Odloka o razglasitvi starega mestnega jedra Škofje Loke za kulturni in zgodovinski spomenik.

Sodobna Jurij & Agata. (foto: Andrej Tarfila; hrani: arhiv Občine Škofja Loka)

Mladi likovni ustvarjalci na **Mali Groharjevi koloniji** so spet slikali mestne znamenitosti pisane Loke. Skoraj ves mesec so v Loki potekali **Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD)**, pod sloganom *Dober tek!*, s čimer so se 31. DEKD 2021 pridružili aktivnostim ob imenovanju Slovenije za nosilko naziva Evropska gastronomska regija 2021. Osrednja prireditev je bila razstava Rokodelskega centra DUO in Loškega muzeja Škofja Loka **Pletarstvo – oplet tradicije**. Predstavljeni so bili zgodovina, tradicija, (ne)snovna dediščina in živo izročilo pletarstva na Loškem.

Mnoge je navdušila razstava **Loške gostilne skozi čas**, ki so jo pripravili v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka.⁴ Število gostiln v loškem mestnem jedru se je od časa pred 2. svetovno vojno bistveno spremenilo, saj se trenutno lahko najemo le v treh ali štirih. No, ena takih z dušo in *žmohtom* je Pr' Pepet, kamor so nas v času DEKD 2021 vabili na **skodelico loških modrosti**, na zeliščni čaj, ki so ga postregli iz skodelic, na katerih so bili zapisani citati iz nepresušnega vira **Modrosti Mame Ane** in **Loške Mtke**, ki jih na socialnih omrežjih redno dopolnjuje Jana Jocif. Te darilne skodelice so nastajale z namenom ohranjanja loškega narečja in obujanja lončarske tradicije, ki je v našem prostoru prisotna že stoletja.

Najpomembnejši del naše tradicije in dediščine, tisti, ki tkejo in gradijo pravo živo skupnost, pa so za gotovo vedno tudi in predvsem ljudje. Tako smo se na Blaznikovem večeru, naslovljenem **Dr. Milan Komar – glasnik lepega in resničnega med Škofjo Loko in svetom** ob stoletnici njegovega rojstva spomnili življenjske in ustvarjalne poti tega priznanega filozofa. Milan Komar je v filozofski misli pustil velik pečat, v Slovenji pa je bil vse do osamosvojitve skoraj neznan. In čeprav je v Loki preživel zgolj svoja rosna leta in ga je življenjska pot odnesla na tuje, v Argentino, ga je naše mesto zelo zaznamovalo, posvetil mu je svoje **Škofjeloške sonete**. Zato je prav, da našega rojaka bolje spoznamo.

4 Več o razstavi v prispevku Ane Marije Miklavčič *Loške gostilne skozi čas*.

Z razstavo fotografij smo se spomnili tudi vsestranskega človeka, ki smo ga poznali, a nas je mnogo prezgodaj zapustil, tik pred svojim 60. rojstnim dnem. *Sem potepuh. Svet bom, kolikor mi bo dano, obredel do zadnjega kotička. Domače dvorišče tja do Crngroba ali pa na Hrib'c, do svetega Andreja ali pa do Starega gradu pod Lubnikom pa vsak dan*, je pravil Igor Žužek. In mi smo si lahko ogledovali ulete trenutke, zaustavljene podobe njegovega doma in sveta na izbranih fotografijah, ki jih je sam skrbno pripravljal za razstavo ob okroglem jubileju.

Občina Škofja Loka je bila uspešna tudi pri dveh prijavljenih projektih s področja nepremične kulturne dediščine Ministrstva za kulturo RS, in sicer za sofinanciranje obnove **Kamnitega (Kapu-cinskega) mostu** ter restavratorska dela na **Marijinem (Kužnem) znamenju**.

Na votivnem Marijinem znamenju, ki so ga Ločani v 18. stoletju na Mestnem trgu postavili v zahvalo, da so bili obvarovani pred kugo in ognjem, so potekala restavratorsko-konservatorska dela na zgornjem delu spomenika. Projekt obnove Kamnitega mostu, ki je bil zgrajen v sredini 14. stoletja, vključuje celovito obnovo tega ikoničnega objekta po posameznih sklopih oziroma elementih: obnovo kamnite ločne konstrukcije, betonskega hodnika za pešce, kovane ograje ter zamenjave dotrajane kopije kipa sv. Janeza Nepomuka z novo kopijo. Začetek prenove mostu, ki predstavlja izjemen primer srednjeveškega graditeljstva in konstruiranja mostov, nas je obogatil s spoznanjem, pravzaprav novim zavedanjem, da gre za najstarejši ohranjeni (kamniti) most v Sloveniji in enega najstarejših te vrste v vsej Srednji Evropi!

Pa vendarle je ob vsej poudarjeni, živi skrbi za materialno, snovno kulturno dediščino najbolj odjeknila novica, ki je zadevala in zadela (v) živo nesnovno kulturno dediščino – dokončna odpoved uprizoritve **Škofjeloškega pasijona 2021** (v letu 2022)! Čeprav težka je bila v še vedno zelo nepredvidljivih in negotovih covidnih razmerah, to zagotovo najbolj odgovorna odločitev.

Župan Tine Radinja je bil nedvoumen: *Velika dolžnost in odgovornost je biti skrbnik Škofjeloškega pasijona, ene naših največjih nesnovnih dediščin, ki je bila vpisana na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Po vpisu na ta prestižni seznam in ob praznovanju tristoletnice nastanka besedila smo si želeli predstaviti, ki bo tako v organizacijskem smislu kot pomenu za lokalno skupnost presegla prejšnje uprizoritve in se še močneje postavila na svetovni oder pasijonov ter pokazala našo svetovno dediščino v kar najlepši luči. Želeli smo si jo predstaviti kot živo dediščino, kar pomeni, da*

Ponastavitev Kužnega znamenja na nove viruse in za novo stoletje.

(foto: Jernej Tavčar)

jo predstavimo kot dediščino, ki živi v mestu, v vaseh okrog Škofje Loke in tudi v obeh dolinah ter se enkrat na vsakih 6 let skupaj manifestira na naših ulicah in trgih. Žal z žalostjo sporočamo, da to ne bo mogoče, da Škofjeloškega pasijona 2021 ne bo.

Zagotovo pred letom 2025 nova uprizoritev *Škofjeloškega pasijona* ne bo izvedljiva. Včasih se naše želje in molitve mnogih ne uresničijo. Morda je včasih celo bolje tako. Zares, skrivnostna so pota Gospodova.

Epidemiološka situacija je bila jeseni res slaba, vendar je konec oktobra v pokritem delu nove tržnice v nekdanji vojašnici potekala prva **Loška otroška izmenjevalnica**; stojnice so bile polne otroških oblačil, obutve in igrač, ki so jih malčki prerasli in jih bodo lahko koristno uporabili drugi. Pobudnica je bila **Jasna Ropret Pisanec**. **Kristina Božič**, sicer iz Stare Oselice, je skoraj hkrati v Škofji Loki na Kapucinskem trgu odprla trgovino brez plastične embalaže **Pouhn cekar**. Dekleta so tako samoiniciativno storile nove, zelo konkretne korake v smeri programa Zero Waste, kamor sta se na institucionalni ravni vključili občini Škofja Loka in Železniki. Tako sta se pridružili mreži slovenskih občin na poti do družbe brez odpadkov, ki jo v Sloveniji koordinirajo **Ekologi brez meja**, pobuda za njun pristop pa je nastala v okviru Razvojne agencije Sora.

V spomin na 23. november 1918, ko je general Maister s svojo vojsko prostovoljcev razorožil nemško varnostno stražo ter prevzel vojaško oblast v Mariboru, praznujemo državni praznik – dan Rudolfa Maistra. Temu je bil posvečen tudi zanimiv Blaznikov večer, naslovljen ***Maistrovi borci s Škofjeloškega***, ki sta ga v Sokolskem domu skupaj pripravila MD Škofja Loka in Domoljubno društvo general Rudolf Maister Žiri. Namen okrogle mize je bil osvetliti dogodke izpred več kot 100 let ter vlogo in pomen prve slovenske vojske, ki je opravila svojo domoljubno dolžnost. *Ni jih bilo malo, ki so se klicu dolžnosti odzvali tudi iz naših krajev. Zato moramo raziskovanje razširiti na območje celotne nekdanje škofjeloške občine in rešiti pozabe imena in zgodbe tistih, ki so sledili pozivu generala Maistra*, je poudarila predsednica MD Škofja Loka **Helena Janežič**. Pogovor je dopolnjevala tudi razstava *Žirovci v bojih za slovensko severno mejo 1918–1919 in general Maister*.

Sočasno pa je – glej, glej, blago ironični nasmeh Zgodovine – potekala razstava risb, ki so prispele na mednarodni likovni natečaj ***Plakat miru***, na katerem je sodelovalo tudi 5 šol s Škofjeloškega. Tistikrat se nam je mir nemara še vedno zdel nekoliko patetična, otročja samoumevnost ...

Sredi novembra se je občina lotila celovite obnove dela dvorišča in dostopne poti na Loški grad. Na Suhi so okrog znamenja zasadili tri nove lipe. Tri stara lipo-va drevesa so bila dolgo časa osrednji del vaškega središča. Po udaru strele leta 2019 so eno od lip morali odstraniti, po pregledu strokovnjakinje arboristke pa so odstranili še ostali dve drevesi. Da bodo stare lipe na svojstven način živele še naprej, bo poskrbel vaščan Suhe Tomaž Hostnik, ki je obljubil zanimive stvaritve iz lesa.

In medtem ko so bile naše štorke v toplih krajih, so jim v Frankovem naselju prav zgledno posodobili dom. Bele štorke, ki so zavarovana živalska vrsta, namreč že vrsto let gnezdi na opuščenem dimniku enega tamkajšnjih stanovanjskih blokov. S posodobljenim gnezdnom so bili tako najprej zadovoljni njihovi človeški sostanovalci, štorke pa bodo zagotovo potem, ko se vrnejo s prezimovanja.

Pred koncem leta 2021 je bila dokončno obnovljena tudi državna cesta skozi Godešič. Celovita rekonstrukcija cestnega odseka v skupni dolžini 1.170 metrov je obsegala obnovo celotne vozliščne konstrukcije z ureditvijo ukrepov za umiritev prometa, poleg tega pa tudi ureditev mešane površine za pešce in kolesarje (v skupni širini 2,5 m) in postavitev dveh avtobusnih postajališč. Obnovo je izvajala Direkcija RS za infrastrukturo, ki je bila tudi glavni investitor projekta (prispevala je 1.229.000 evrov od skupne vrednosti 1.315.665 evrov), Občina Škofja Loka je bila soinvestor. Vsekakor gre za zelo pomembno investicijo z vidika prometne varnosti in trajnosti na eni najbolj prometnih dvopasovnih državnih cest.

Potem ko je prejšnja predstava igralcev Loškega gledališča *Antigona v New Yorku* na različnih tekmovanjih prejela vrsto nagrad, so na domačem Loškem odru proti koncu leta na odrske deske postavili novo predstavo. To je bilo *Življenje podeželskih plebojev po drugi svetovni vojni* Dušana Jovanovića v režiji Blaža Veharja.

To obdobje zaznamuje tudi obsežna multidisciplinarna razstava Loškega muzeja Škofja Loka *Od osvoboditve do osamosvojitve – Loško ozemlje od leta 1945 do 1991*. Razstava to območje postavlja v širši kontekst časa, ko je bilo kot del Republike Slovenije vključeno v širši okvir, zvezo SFR Jugoslavije. Nekdanja država je v 46. letih svojega obstoja tu pustila sledi na različnih področjih gospodarskega, družbenega in kulturnega življenja.

Otrokom pa je bilo lepo tudi na Ta veseli dan kulture, ko smo v Loki prižgali praznične božično-novoletne luči, že sedmo leto zapored pa so zasvetile tudi tradicionalne *Izložbe domišljije*, prodajne razstave naših umetnikov in rokodelcev. Veselo je bilo tudi, ko smo čez kak dan odprli Mestno drsališče na Trgu pod gradom in se je začel decembrski festival *Loka v snegu*.

Gorenjsko in Škofjeloško je ravno v prazničnih decembrskih dneh obiskala vlada Republike Slovenije. Obrambni minister **Matej Tonin** in župan Radinja sta podpisala pomemben sporazum, s katerim bo Ministrstvo za obrambo občini namenilo 200.000 evrov kot kompenzacijo za negativne vplive strelišča Crngrob. Župan se je srečal tudi z **Andrejem Vizjakom**, ministrom za okolje in prostor, ter **Jernejem Vrtovcem**, ministrom za infrastrukturo, s katerim sta spregovorila o poteku in procesu izgradnje 4. razvojne osi, zlasti navezave škofjeloškega območja na avtocestni sistem. Osnovno šolo Jela Janežiča, ki jo čaka pomemben projekt prostorske širitve, je obiskala ministrica za šolstvo **Simona Kustec**, pristojno ministrstvo je tudi zagotovilo (so)financiranje te težko pričakovane prenove.

Na obisku v Loki se je mudil tudi predsednik vlade **Janez Janša**, ki je obiskal Medpodjetniški izobraževalni center Šolskega centra Škofja Loka, kjer si je ogledal delavnice in se sestal z vodstvom Šolskega centra ter ravnatelji škofjeloških strokovnih šol. **Helena Jaklitsch**, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu, pa se je želela srečati s člani Muzejskega društva Škofja Loka, kjer s(m)o visoki gostji predstavili bogato in dolgo društveno zgodovino ter nekatere že doslej izvedene dejavnosti. Spregovorili smo tudi o načrtih in možnostih sodelovanja v prihodnje. Z velikim veseljem!

Decembra so v Sokolskem domu odprli razstavo likovnih del Janeza Hafnerja (1950–2012) *Hafner in njegov pejzaž*, ki je bila poklon umetniku, ki se je v zgodovino slovenskega slikarstva vpisal kot eden najvidnejših slikarjev urbanega pejzaža. Osrednji motiv njegovega slikarskega izraza je *loška krajina*, tudi sicer pa se v njegovih delih kaže romantični odnos do narave, zlasti domačega kraja, in zadržana drža do njene vse večje urbanizacije.

Ohranjena loška (po)krajina je ena od ključnih elementov, adut in priložnost v novi **Strategiji trajnostnega razvoja turizma za škofjeloško območje 2028**, ki so jo v decembru sprejeli občinski svetniki vseh 4 občin omenjenega območja. Ena od prednostnih vsebin je tudi kulturni turizem, saj je Škofja Loka svojevrstna umetnostna in kulturna prestolnica. In gledališko mesto. V tednu pred podelitvijo 51. Severjevih nagrad smo v Loki predstavili odlično knjižno monografijo **50 let Severjevih nagrad**. Knjiga je posvečena slovenskemu gledališkemu prvaku Stanetu Severju in vsem dosedanjim 252 Severjevim nagrajencem, poklicnim in ljubiteljskim igralcem ter študentom dramske igre; predstavlja zanimiv in temeljit pregled in pogled v zgodovino slovenskega gledališča zadnjih petdeset let. Predstavitev monografije je bil imeniten uvod v podelitev že 51. Nagrad Sklada Staneta Severja. Nagrada za ljubiteljskega igralca je – na naše veliko veselje – tokrat šla v roke domačina **Bojana Trampuša** (Loški oder). V naslednjih prazničnih dneh smo vsa osrednja odrska prizorišča prepustili resničnima decembrskima zvezdnikoma **Božičku in dedku Mrazu**.

V novo leto smo spet vstopali brez bučnih javnih silvestrovanj, s previdnim upanjem, pretežno (pre)cepljeni in s potrjenim statusom PCT, a tudi z mnogo več realizma, kot (v) leto 2021.

Tam na Vzhodu, kjer se je skoraj natanko pred dvema letoma spočenjal strašni koronavirus, a tokrat mnogo, mnogo bliže nam, tam na vzhodu Ukrajine se je že kotilo novo, še strašnejše Zlo ...